

Лариса Безкоровайна

ORCID iD 0000-0001-9502-9604

Ольга Літвінова-Головань

ORCID iD 0000-0002-2647-8147

Запорізький національний університет

ОСОБЛИВОСТІ ҐЕНЕЗИ ТУРИЗМУ ЯК ОБ'ЄКТА НАУКОВОГО ПІЗНАННЯ

У статті автори аналізують питання й особливості ґенези та еволюції туризму в науковій літературі. На основі теоретичного аналізу вітчизняної, зарубіжної літератури, законів України, міжнародних договорів і декларацій у галузі туризму, з'ясовано сутність і походження понять «туризм», «туристика», «туризмознавство». Визначено основні принципи туризму, їх засадничу тезу й рекомендації з реалізації, яких необхідно дотримуватися всім учасникам взаємовідносин у сфері туризму. Подано власне бачення й формулювання тлумачень досліджуваних понять. Підтверджена і обґрунтована важливість більш глибокого вивчення обраної теми, зроблено певні висновки з проблеми, надано необхідні рекомендації та передбачувані перспективи подальших досліджень.

Ключові слова: ґенеза туризму, туризм, туристика, туризмознавство, наука, наукові дослідження, туризм як об'єкт наукового пізнання.

Постановка проблеми. Протягом багатьох десятиліть у нашій країні вивчається таке складне соціально-економічне явище як туризм. Різні його аспекти досліджують географи, історики, економісти, педагоги, медики, представники інших наукових напрямів. Опубліковано значну кількість наукових статей, монографій, проведено багато нарад із проблеми туризму, проте назва науки про туризм, із яким би погодилися всі фахівці, донині відсутня.

Слід наголосити також, що актуальність досліджуваного питання викликана тим, що на сьогодні туризм є глобальним явищем, динаміка його розвитку вражає: так, у 1950 р. кількість туристів у світі налічувала 25000000 людей, у 1970 р. – 165000000, у 2002 р. – 715000000, за прогнозами у 2020 р. світова спільнота туристів буде налічувати близько 1,5 мільярдів людей [10].

Слід відзначити також значний вплив туризму на культурну, гуманістичну цінність, особливості свідомості (інтереси, установки, ціннісні орієнтації) людей, залучених до туристичної діяльності. Тож, вважаємо за доцільне й необхідне вивчити і обґрунтувати закономірності та особливості ґенези й еволюції туризму як об'єкта наукового пізнання.

Аналіз актуальних досліджень. Зауважимо, що кожна наука має власний об'єкт, предмет та суб'єкт і, зважаючи на філософські категорії, об'єктом наукового дослідження є процес або явище, що породжує проблемну ситуацію й обирається для вивчення дослідником. Як указують В. Г. Горохов і С. З. Пакуляк, наука слугує справі самопізнання й пізнання фактичних зв'язків [3, с. 154]. Зважаючи на це, з'ясувати сутність туризму

понятійним способом, представити його категоріально, концептуально є досить складною справою, адже туризм є багатогранним явищем суспільного життя і його неможливо визначити однозначно.

Туризм є мультидисциплінарним, багатофакторним явищем, що пов'язує такі поняття, як інфраструктура, гостинність, пересування, якість туристичного продукту й навколишнього середовища, менеджмент і маркетинг туризму, економіка туризму, підготовка професійних кадрів, транспортні послуги, служба безпеки тощо.

Вивченню та узагальненню теоретичних досліджень у різних напрямках туризмознавства, цілісного уявлення про туризм як багатогранний феномен сучасності, роль і значення цього соціального інституту в житті суспільства присвятили роботи українські вчені: О. О. Бейдик, Т. [А. Дьорова](#), О. А. Кручек, О. О. Любіцева, [В. С. Пазенок](#), Б. П. Яценко та ін.

Вагомий внесок у створення і розвиток теорії туризму належить російським ученим М. Б. Біржакову, В. П. Грицкевичу, І. В. Зоріну, В. А. Квартальному. Так, у працях В. А. Квартального («Біосфера і туризм», «Теорія і практика туризму») подано термінологічне визначення поняття «туризм», висвітлено його історичні форми, охарактеризовано значення туризму в його різноманітних проявах.

Метою статті обрано вивчення та обґрунтування особливостей генези та еволюції туризму як об'єкта наукового пізнання.

Методи дослідження. Для досягнення встановленої мети і реалізації завдань нами були використані такі методи:

- *емпіричні*: спостереження, яке враховувало планомірність, цілеспрямованість, активність і систематичність дослідження, уможливило виявити й зафіксувати сучасний стан проблеми; порівняння;

- *емпірично-теоретичні*: аналогія – для з'ясування зв'язків між досліджуваними предметами та явищами; абстрагування; формалізації, що зумовило чітко й виразно сформулювати висновки; аналізу й синтезу; дедукції та індукції.

Виклад основного матеріалу. Для нашого дослідження слушним є твердження Г. П. Долженка [4], що вибір однослівної номінації науки про туризм ускладнений відсутністю жодної номінації науки, об'єкт якої позначався би лексемою з суфіксом -изм, що, звичайно, перешкоджає використанню слова в якості назви центрального й самодостатнього об'єкта самостійної науки. Цю думку вчений підтверджує посиланням на відомого фахівця в галузі словотворення З. А. Потиху, який вважає, що до номінацій із означеним суфіксом входять іменники, які є назвами вчення, суспільно-політичних, наукових напрямів, дій, якостей, схильностей [4].

На основі теоретичного аналізу, здійсненого Я. В. Міщенко [8], з'ясовано, що науковці І. В. Зорін і В. О. Квартальнов у 2001 р. розробили поняття об'єкта, предмета й суб'єкта туристичної науки, яку назвали

«туристикою», що є цілісною системою сучасних фундаментальних і прикладних наук про туризм, туристичну діяльність, туристичну економіку, менеджмент туризму та туристичне законодавство. Обґрунтовуючи необхідність становлення туризму як об'єкта наукових досліджень, І. В. Зорін та А. І. Зорін стверджують, що, зважаючи на неможливість окремих наукових дисциплін вичерпно охарактеризувати туризм як об'єкт власних досліджень, туристика повинна взяти на себе роль міждисциплінарних досліджень, стати метанаукою про об'єкт, суб'єкт і предмет туристичної діяльності [6, 131–132]. Згідно з думкою В. А. Квартальнового, «туристика» – це наука, яка синтезує дані різних наукових дисциплін, що вивчають туризм, і займається формуванням та розвитком цілісної концепції туризму [7, 19]. Учений також визначає ключові характеристики туризму як науки, а саме: суб'єкт туристики (турист, який задовольняє свої рекреаційні потреби й характеризується особливою системою властивостей і станів, знання яких є обов'язковим для фахівця з туризму); об'єкт туристики (індустрія туризму, туристичні центри і райони, що включають комплекс природних і культурно-історичних умов, а також підприємства сфери послуг, якими користуються туристи в місці відпочинку і під час транспортування); предмет туристики (туристичний продукт, спеціально організована туроператором програма рекреаційної діяльності та обслуговування, реалізована на ринку як самостійний продукт [7, 25].

Слід зазначити, що в Україні, починаючи з 1980 р., поняття «туризмознавство» набуло переваги над поняттям «туристика» після публікації монографії Н. П. Крачило «Основи туризмознавства». Вагомим внеском у процес становлення української туризмологічної школи слід вважати праці науковця В. К. Федорченка. Зокрема, опублікований у 2006 р. «Енциклопедичний словник-довідник з туризму», що є першим в Україні фундаментальним виданням, у якому системно розкривається зміст понад 1300 туризмологічних понять, які відображають туризм у багатовекторному вимірі – філософському, економічному, географічному, історичному, педагогічному, політологічному, культурологічному, соціологічному, архітектурному, релігієзнавчому.

Як з'ясував науковець О. А. Кручек, ініціатором створення теорії туризму є американський теоретик, заслужений професор туризму Мічиганського університету (США) Роберт Макінтош, який у творах, присвячених проблематиці туризму («Міжнародні подорожі та туризм», «Узгодження прибутку, туризму й індустрії гостинності», «Туризм: принципи, практики, філософії»), подав власне розуміння поняття «туризм» як об'єкта наукового пізнання [8].

Теоретичний аналіз наукової літератури з досліджуваної теми підтвердив, що багато вчених подають визначення загальним поняттям з туризму з огляду на рекомендації Всесвітньої туристичної організації та

міжнародних туристичних форумів і конгресів, проте на сьогодні всі тлумачення потребують уточнень та пояснень. Тому теоретична розробка досліджуваної нами проблеми ускладнена наявністю величезної кількості суджень, формулювань, тлумачень щодо визначених нами понять з туризму, що зустрічаються в дослідженнях і публікаціях науковців.

У Законі України «Про туризм» поняття «туризм» визначається як тимчасовий виїзд особи з місця постійного проживання в оздоровчих, пізнавальних, професійно-ділових чи інших цілях без здійснення оплачуваної діяльності в місці перебування [5]. Стосовно вітчизняного регулювання питань індустрії туризму зазначимо, що в Державній цільовій програмі розвитку туризму та курортів до 2022 року (№ 638-р від 01.08.2013 р.) наголошувалося на необхідності підвищити рівень конкурентоспроможності вітчизняної туристичної індустрії на міжнародному туристичному ринку, забезпеченні якості національного туристичного продукту, вирішенні питання належного пристосування природних територій, об'єктів культурної спадщини для відвідування туристами, забезпечення їх відповідного інфраструктурного облаштування й інформаційного забезпечення [11]. На жаль, виконання цієї програми було припинено на підставі Постанови Кабінету Міністрів ([№ 71 від 05.03.2014](#)) [12].

Щодо Міжнародних договорів у галузі туризму, які вчена Н. А. Соколова [13] пропонує класифікувати на: багатосторонні міжнародні договори у сфері туризму й подорожей (наприклад, Шенгенські угоди Європейського союзу «Про єдиний візовий і туристичний простір») та двосторонні договори в туризмі, то слід відзначити, що Манільська декларація зі світового туризму, прийнята всесвітньою конференцією з туризму (Філіппіни 1980 р.), визначила туризм як діяльність, що має важливе значення в житті народів завдяки безпосередньому впливові на соціальну, культурну, освітню й економічну сфери життя держав і міжнародних відносин. У резолюції особливо підкреслюється наполеглива необхідність включення національного і міжнародного туризму в програми навчання для всіх вікових груп населення, підкреслюючи таким чином нові принципи і концепції туризму.

Зміст Гаазької декларації з туризму, прийнятої Міжпарламентською конференцією з туризму (Нідерланди, 1989 р.) зводиться до закріплення 10 основних принципів, яких необхідно дотримуватися всім учасникам взаємовідносин у галузі туризму.

Кожен принцип має засадничу тезу, а також рекомендації щодо його реалізації. Тож, розглянемо їх детальніше:

- перший – містить визначення туризму, під яким розуміються не тільки всі вільні переміщення людей, а й сфера послуг, створена для задоволення потреб, які виникають у результаті цих переміщень; відзначається значення туризму для життя людини й суспільства;

- другий – присвячений соціально-економічній складовій, а саме: туризм розглядається як ефективний засіб сприяння соціально-економічного зростання всіх країн; умовою цього є прийнятний рівень самозабезпечення туристичної сфери, за якого країна не повинна витрачати більше, ніж вона сподівається отримати від туризму;

- третій принцип закріплює необхідність охорони навколишнього природного середовища та інших туристичних ресурсів;

- четвертий – містить визначення іноземного туриста;

- п'ятий – наголошує на можливості розумного обмеження прав людини на відпочинок і вільний час лише у випадках, передбачених законом;

- шостий принцип присвячений питанням спрощення туристичних формальностей;

- сьомий і восьмий принципи окреслюють взаємопов'язані проблеми безпеки в туризмі та загрози тероризму;

- дев'ятий – визначає, що якість туристичних послуг залежить від рівня освіти не тільки фахівців у сфері туризму, а й суспільства в цілому;

- десятий принцип висловлює основні складові взаємодії між туризмом і публічними властями, що визначаються проведенням адекватної національної політики й міжнародного співробітництва.

Глобальний етичний кодекс туризму, прийнятий у Сантьяго (Чилі, 1999 р.) на 13 сесії Генеральної асамблеї ЮНВТО (міжнародна міжурядова організація в галузі туризму) визначає туризм як діяльність, що найчастіше асоціюється з відпочинком, дозвіллям, спортом і спілкуванням з культурою і природою, що повинна плануватися і практикуватися як привілейований засіб індивідуального й колективного вдосконалення; якщо туризм практикується з духовним розкріпаченням, він стає унікальним чинником самоосвіти, терпимості й пізнання законних відмінностей між народами, культурами та їх розмаїттям. У документі зазначається, що варто заохочувати введення в освітні програми курс про цінність туристичних обмінів, їх економічних, соціальних і культурних вигод, а також про пов'язані з ними ризики [2].

У 2001 р. на чотирнадцятій сесії Генеральної Асамблеї ВТО в Сеулі (Республіка Корея) та Осаці (Японія) було прийнято Сеульську декларацію «Мир і туризм» та Осацьку «Декларацію Тисячоліття». Ці документи підтвердили гасла Асамблеї: «До нового туризму – мир, стабільність і технологія» та «Туризм – інструмент миру і діалогу між цивілізаціями» і лідери туризму з державного а приватного секторів зі всього світу визнали, що знайомство з різними культурами і традиціями за допомогою туризму є важливим чинником забезпечення миру й міжнародного взаєморозуміння, а також зауважили на необхідності стимулювати та підтримувати освіту й професійну підготовку в галузі інформаційних технологій і електронного бізнесу для туристичних підприємств. Тож, така

думка безперечно підтверджує важливість, доцільність та актуальність досліджуваної нами проблеми.

Поняття «туризм» тлумачиться також як подорож (поїздка, похід) у вільний час, один із видів активного відпочинку, що поширений у більшості країн світу і, зазвичай, здійснюється туристичними організаціями за туристичними маршрутами; тимчасові виїзди (подорожі) громадян та осіб без громадянства з постійного місця проживання в оздоровчих, пізнавальних, професійно-ділових, спортивних, релігійних та інших цілях без оплачуваної діяльності в країні (місці) тимчасового перебування; тимчасовий виїзд людей з постійного місця проживання з оздоровчою, пізнавальною або професійно-діловою метою без оплачуваної діяльності в місці тимчасового перебування; діяльність осіб, які подорожують і перебувають у місцях, що знаходяться за межами їх звичайного середовища, протягом періоду, що не перевищує одного повного року, з метою відпочинку, діловими та іншими цілями; подорожі, походи, спортивні або рекреаційні заходи [14]. Отже, туризм водночас є галуззю господарства, складним міжгалузевим комплексом, у якому формується й реалізується туристичний продукт, а також видом економічної діяльності, самодіяльністю людей та способом їх життя.

Зазначимо, що вчені А. М. Бузні та А. С. Мацова у своїх дослідженнях генези поняття «туризм» спостерігають, що воно походить від греко-латинського кореня «tornos – tornus» (у перекладі – поїздка, прогулянка) або від французького – tourisme (від tour – прогулянка, поїздка, а також коло, круговий рух), що й визначає його основний зміст [1, с. 109].

З низки понять, що протягом багатьох років аналізуються фахівцями, а саме: «туристика», «туризмологія», «туризмознавство», «туризмометрія», на сьогодні домінують лише два – «туристика» і «туризмознавство». Тож, обговоримо їх.

Як стверджує науковець Г. П. Долженко, ініціаторами визначення поняття «туристика» є фахівці Російської міжнародної академії туризму (РМАТ), які тлумачать це поняття як цілісну систему сучасних фундаментальних і прикладних наук про туризм, туристичну діяльність, туристичну економіку, менеджмент туризму й туристичне законодавство [4]. Вивчення термінологічних труднощів у туристиці уможливили А. М. Бузні та А. С. Мацовій також з'ясувати, що на відміну від поняття «туризмознавство», «туристика» означає більш широку сферу діяльності, а саме: це цілісна система сучасних фундаментальних і прикладних наук про туризм, туристичну діяльність, економіку, менеджмент і законодавство [1, 107].

Як підтверджує Г. П. Долженко, фахівці Південного федерального університету визначають поняття «туризмознавство» як галузь наукового знання міждисциплінарного напрямку, галузь діяльності наукових дисциплін із дослідження туристичних ресурсів, технологій їх використання

для створення умов відновлення фізичних і моральних сил людини, результатів впливу на природу й соціум, процесів, що відбуваються в сфері туристичної діяльності [4]. Ми погоджуємось із думкою вченого, який після порівняльного аналізу понять «туристика» та «туризмознавство», констатує, що вони відрізняються лише літературним стилем.

Тож, зважаючи на теоретичний аналіз спеціальної та педагогічної літератури щодо вивчення розвитку туризму як об'єкта наукового дослідження, нами визнано існування деяких термінологічних труднощів на сьогодні.

Також ми встановили, що з низки понять, що протягом багатьох років розглядаються фахівцями, а саме: «туристика», «туризмологія», «туризмознавство», «туризмометрія», нині домінують лише два – «туристика» і «туризмознавство».

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Отже, теоретичний аналіз проблеми дослідження довів доцільність і актуальність обраної теми. З'ясовано, що протягом останніх десятиліть ученими й фахівцями різних країн світу досліджується таке складне соціально-економічне явище, як туризм. Установлено, що з'ясування сутності туризму понятійним способом, представлення його категоріально, концептуально є досить складною справою, адже туризм є багатограним явищем суспільного життя і його неможливо визначити однозначно.

У ході дослідження підтверджена й обґрунтована необхідність більш глибокого вивчення основних понять, а саме: «туризм», «туристика», «туризмознавство», що складають підґрунтя для вивчення туризму як об'єкта наукового дослідження.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у висвітленні питань підготовки майбутніх фахівців з туризму і туризмознавства у вищих навчальних закладах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бузни А. Н. Терминологические трудности в туристике / А. Н. Бузни, А. С. Мацова // Вісник ДІТБ. – 2013. – № 17. – С. 105–114.
2. Глобальный этический кодекс туризма (Сантьяго, 1 октября 1999 года) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/983_001
3. Горохов В. Г. История науки с философской точки зрения : кому она нужна? / В. Г. Горохов, С. З. Пакуляк // Высшее образование в России. – 2013. – № 5. – С. 154–156.
4. Долженко Г. П. Наука о туризме : основания выбора номинации [Електронний ресурс] / Г. П. Долженко, Ю. С. Путрик, Л. Б. Савенкова // География и туризм : сб. науч. тр. – Пермь, 2010. – URL : <http://www.gennadiy-dolzhenko.ru/a28.html>
5. Закон України «Про туризм» із змінами, внесеними згідно із Законом N 222-VIII (222-19) від 02.03.2015, ВВР, 2015, N 23, ст. 158. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1282-15>.

6. Зорин И. В. Профессиональное образование и карьера в туризме : учебник для вузов / И. В. Зорин, А. И. Зорин. – М. : Советский спорт, 2005. – 528 с.

7. Квартальнов В. А. Туризм: учебник / В. А. Квартальнов. 2-е изд., перераб. – М. : Финансы и статистика, 2007. – 336 с.

8. Кручек О. А. «Новый этап в развитии туризмовеждения (к выходу монографии «Туризмология : концептуальные основы туризмологии»)» [Электронный ресурс] / О. А. Кручек // Наукові записки Київського університету туризму, економіки і права. Серія : філософські науки. – 2011. – Вип. 11. – С. 112–126. – URL :

http://tourlib.net/statti_ukr/kruchek2.htm

9. Мищенко Я. В. Туризм как объект научного исследования [Электронный ресурс] / Я. В. Мищенко // Современные проблемы науки и образования. – 2015. – URL :

<http://www.science-education.ru/121-17206>.

10. Новини туризму. Туризм як наука [Електронний ресурс]. – URL :

<http://www.elentur.com.ua/category/turizm-kak-nauka/>

11. Кабінет Міністрів України. Постанова [Електронний ресурс]. – 2014. – № 71. – Київ. – URL :

<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/71-2014-%D0%BF/paran88#n88>

12. Кабінет Міністрів України. Розпорядження «Про схвалення Концепції Державної цільової програми розвитку туризму та курортів на період до 2022 року» (Офіційний вісник України, 2013 р., № 68, ст. 2496) [Електронний ресурс]. – URL :

<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/638-2013-%D1%80>

13. Соколова Н. А. Международно-правовые аспекты управления в сфере охраны окружающей среды : диссертация ... доктора юридических наук : 12.00.10 / Соколова Наталья Александровна ; Моск. гос. юрид. акад. им. О. Е. Кутафина. – Москва, 2010. – 467 с.

14. Туристский терминологический словарь : справочное издание [Электронный ресурс] / Рос. междунар. акад. туризма ; сост. И. В. Зорин, В. А. Квартальнов. – Москва : Советский спорт, 1999. – 663 с. – URL :

<http://www.slovarnik.ru/html-turist/t/turizm.html>

REFERENCES

1. Buzni, A. N. (2013). Terminologicheskie trudnosti v turistikе [Terminology difficulties of tourism]. *Visnyk DITB, (17)*, 105–114. [in Russian].

2. *Globalnyi eticheskii kodeks turizma [The Global Code of Ethics for Tourism]*. (1992). Retrieved from http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/983_001. [in Russian].

3. Horokhov, V. H. Pakuliak, S. Z. (2013). Istoriia nauki s filosofskoi tochki zreniia: komu ona nuzhna? [The history of science from a philosophical point of view: who needs it?]. *Vysshee obrazovanie v Rossii, (5)*, 154–156. [in Russian].

4. Dolzhenko, H. P. Putrik, Yu. S., Savenkova, L. B. (2010). *Nauka o turizme: osnovaniia vybora nominatsii [Science Travel: select the category base]*. *Heohrafiia i turizm*. Retrieved from <http://www.gennadiy-dolzhenko.ru/a28.html>. [in Russian].

5. *Zakon Ukrainy «Pro turyzm»*. (2015). [The Law of Ukraine «On Tourism»]. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1282-15>. [in Ukrainian].

6. Zorin, I. V. (2005). *Professionalnoe obrazovanie i karera v turizme. [Vocational education and careers in tourism]*. M.: Sovetskii sport. [in Russian].

7. Kwartalnov, V. A. (2007). *Turizm [Tourism]*. M.: Finansy i statistika. [in Russian].

8. Kruchek, O. A. «Novyi etap v razvitii turizmovedeniia (k vykhodu monohrafii «Turizmologii: kontseptualnye osnovy turizmologii»)» [The new stage in tourismology development (to the appearance of the monograph «tourismology: conceptual framework

of the theory of tourism»] (2011). *Naukovi zapysky Kyivskoho universytetu turyzmu*, 11, 112–126. Retrieved from http://tourlib.net/statti_ukr/kruchek2.htm. [in Ukrainian].

9. Mishchenko, Ya. V. (2015). Turizm kak obekt nauchnoho issledovaniia [Tourism as an object of scientific study]. *Sovremennye problemy nauki i obrazovaniya*. Retrieved from <http://www.science-education.ru/121-17206>. (rus).

10. *Novyny turyzmu [Tourism news]*. (2016). Turyzm yak nauka. [Tourism as a science]. Retrieved from <http://www.elentur.com.ua/category/turizm-kak-nauka/> (ukr).

11. Kabinet Ministriv Ukrainy (2014). *Postanova [Resolution]*. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/71-2014-%D0%BF/paran88#n88> [in Ukrainian].

12. Kabinet Ministriv Ukrainy. (2013). *Rozporiadzhennia «Pro skhvalennia Kontseptsii Derzhavnoi tsilovoi prohramy rozvytku turyzmu ta kurortiv na period do 2022 roku» [Resolution «On approval of the Concept of the State Target Program of Tourism and Resorts for the period till 2022»]*. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/638-2013-%D1%80> [in Ukrainian].

13. Sokolova, N. A. (2010). *Mezhdunarodno-pravovye aspekty upravleniia v sfere okhrany okruzhaiushchei sredy [International legal aspects of governance in the field of environmental protection.]* (DSc thesis). Mosk. gos. yurid. akad. im. O. Ye. Kutafina. [in Russian].

14. Zorin, I. V., Kvartalnov, V. A. (1999). *Turistskii terminologicheskii slovar: spravochnoe izdanie [Tourist terminological dictionary]*. M.: Sovetskiy sport. Retrieved from <http://www.slovarnik.ru/html-turist/t/turizm.html> [in Russian].

РЕЗЮМЕ

Бескорвайная Л., Литвинова-Головань О. Особенности генезиса туризма как объекта научного познания.

В статье авторы анализируют вопросы и особенности генезиса и эволюции туризма в научной литературе. На основе теоретического анализа отечественной, зарубежной литературы, законов Украины, международных договоров и деклараций в области туризма выяснена сущность и происхождение понятий «туризм», «туристика», «туризмоведение». Определены принципы туризма, их основополагающие тезисы и рекомендации по реализации, которые необходимо соблюдать всем участникам взаимоотношений в сфере туризма. Подано собственное видение и формулировка исследуемых понятий. Подтверждена и обоснована важность глубокого изучения темы, сделаны определенные выводы, предоставлены рекомендации и перспективы дальнейших исследований.

Ключевые слова: генезис туризма, туризм, туристика, туризмоведение, наука, научные исследования, туризм как объект научного познания.

SUMMARY

Bezkorovaina L., Litvinova-Golovan O. Peculiarities of the genesis of tourism as an object of scientific knowledge.

This article is devoted to the study of such complex contemporary social and economic phenomena as tourism. The question of the genesis and evolution of tourism discussed in international scientific literature. Theoretical analysis of the problem proved the feasibility and relevance of the chosen research topic. The authors determined that various aspects of tourism are explored by geographers, historians, economists, educators, doctors, representatives of various scientific disciplines. They have published many scientific articles, monographs, held many meetings on the problems of tourism. But today there is no clear formulation of the basic concepts of tourism.

In the article, the authors emphasize that tourism is a multidisciplinary, multifactorial phenomenon. Tourism brings together concepts such as infrastructure, the quality of the tourism product and the environment, hospitality, training, transportation, security and so

on. The authors found out that while tourism is a sector of the economy, complex inter-industry entity, which form and implement tourism product and economic activity, amateur people and their way of life.

The researchers, based on the analysis of international declarations on tourism, found out that tourism leaders from around the world have recognized that familiarity with different cultures and traditions through tourism is an important factor for peace and international understanding, and also noted the need to promote and support education and training in the field of data frames technologies for tourism enterprises. Thus, the idea, of course, confirms the importance, urgency and feasibility of the study of the research problem.

Based on the theoretical analysis of the native, foreign literature and laws and international agreements in the field of tourism, the nature and origin of the concept of tourism are clarified. The basic principles of tourism are described and recommendations for implementation to be followed by all the participants of relations in tourism are given. During the research the authors revealed the concepts that are basic to the study of tourism as an object of research. The authors made the appropriate conclusions, submitted recommendations. The prospect of further research is the study of the phenomenon of tourism, as well as training of the future masters of tourism in higher education institutions.

Key words: genesis of tourism, tourism, science, research, tourism as an object of scientific knowledge.

УДК 37.048.4+331.548+373.6

Олександр Корнієць

Чернігівський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти
імені К.Д. Ушинського,
ORCID ID 0000-0002-9359-6960

ВИКОРИСТАННЯ СЕРВІСІВ СОЦІАЛЬНИХ ЗАКЛАДОК ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ КОЛЕКЦІЙ ЕЛЕКТРОННИХ ОСВІТНІХ РЕСУРСІВ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ ТЕМАТИКИ

Під час використання ресурсів мережі Internet для підготовки та проведення професійної орієнтації з учнями старших класів педагогічним працівникам доводиться опрацьовувати велику кількість несистематизованих, хаотично розміщених матеріалів. Метою дослідження є розробити опис побудови колекції електронних освітніх ресурсів профорієнтаційної тематики за допомогою сервісу соціальних закладок Diigo. Сервіс призначений для зберігання посилань на сторінки різних сайтів та на фрагменти тексту на цих сторінках. Під час дослідження можливостей сервісу використовувалися теоретичні (моделювання та проектування) та емпіричні (розробка колекції) методи. У результаті дослідження було побудовано колекцію закладок на сторінки сайтів профорієнтаційної тематики, яка може використовуватися під час проведення професійної орієнтації з учнями ЗНЗ.

Ключові слова: профорієнтація, Diigo, соціальні закладки, соціальні сервіси, колекції електронних освітніх ресурсів, професійна орієнтація учнів, Internet-ресурси, хмарне середовище, колективна робота.

Постановка проблеми. Під час підготовки та проведення профорієнтаційної роботи з учнями загальноосвітніх навчальних закладів педагогічні працівники можуть використовувати різноманітні ресурси мережі Internet. Наприклад, описи професій (необхідна освіта, що повинен